

Fortíðin endavendast

Leikluturin hjá Føroyum í kalda krígunum skal lýsast – bæði vestanfyri og eystanfyri. Umframt kanningina í USA, sum nú partvís er líkin út, ætlað lögmaður at leggja uppskot fram um at játta pengar til eina kanning í skjalasøvnnum í Eystureuropa

EYÐUN KLAKKSTEIN

Hvønn leiklut høvdu Føroyar undir kalda krígunum? Hvat hevði hent við Føroyum, um kríggj brast á millum eystur og vestur? Hvør var uppgávan hjá NATO-støðini í Mjorkadali? Fekk Danmark fíggarligan vinning burtur úr NATO-støðini í Føroyum?

Tað eru bara nakrir av teimum spurningunum, sum føroyskir politikarar vilja hava svaraðar.

Løgtingið samtykti í fjør uppskot frá Tjóðveldisflokkinum um, at ein kanning skuldi gerast í skjalasøvnnum í USA. Hetta skuldi gerast fyri at kanna víðurskiptini uttan um NATO-støðina í Mjorkadali. Tann kanningin er so væl ávegis, at hon verður lögð fyri tingið í heyst.

Men mikukvöldið avdúkaði danska sjónvarpsrásin TV2 partar av kanningini, sum enn ikki er almannagjörd enn.

Sambært TV2 fjaldi danska stjórnin vitan fyri føroyingum, NATO-støðin í Mjorkadali var ikki ein NATO-støð, men ein amerikansk hernaðarstöð, sum gekk undir fyri at verða ein NATO-støð, sum bert skuldi verða mannað av dønnum. Hesar avdúkingar eru í trád við tað, sum størsta danska dagblaðið Jyllands-Posturin visti at siga fyri í ár. Tá lak eisini út frá kanningarbólkinum, at tað vóru amerikanarar, sum høvdu støðina í Mjorkadali og ikki NATO.

Røttu myndina

Kanningin í USA roynir at lýsa leiklutin hjá Føroyum í kalda krígunum úr amerikanskum og annars vestureuropeiskum sjónarhorni.

Lögmaður vil ikki gera víðmerkingar til kanningina í USA fyrr enn hon verður almannagjörd, men hann vil hava, at ein kanning skal gerast eystanfyri eisini, so

skjøl, sum eru at finna í eystureuropeiskum goymslum, eisini verða drigin fram í ljósi.

– Tá vit nú hava gjørt kanning í USA skulu vit eisini eystureystur at kanna skjøl. Annars fáa vit ikki røttu myndina av føroyska leiklutinum í kalda krígunum, sigur Anfinn Kallsberg, lögmaður.

– Tað skapar ójavnvág, um vit bert halda okkum til skjøl, sum vit finna í USA. Skjøl úr Eystureuropa kunna virka við til, at vit fáa røttu myndina av søguligum spælinum.

Anfinn Kallsberg heldur eisini, at tað hevur týðning fyri framtíðar søguansking, at øll neyðug skjøl verða fingin til holdar –

bæði úr USA, Vestureuropa og Eystureuropa.

Kanning skjótast gjørligt

Bjarni Djurholm, løgtingsmaður, setti fyrr í ár lögmanni fyrispurning um møgulega kanning í eystanfyri, og tá svaraði lögmaður, at hann vildi virka fyri, at ein slík kanning varð gjörd. Í lögmannsrøðuni endurtók lögmaður hetta lyfti. Hann segði, at stig verða tikin til at gera ein kanning av skjølum í londunum, sum einaferð lógu eystanfyri jarntjaldið.

Óg tá fíggarlógin seinni í ár verður lögð fyri tingið, fer hon at innihalda eitt uppskot um at játta pengar til umrøddu kanningina.

– So skjótt sum endaliga

játtanin er gjörd í løgtinginum, skal arbeiðið setast í gongd, lovar lögmaður.

– Tað hevur týðning, at vit til fulnar fáa lýst føroyska leiklutin í stórpoltiska spælinum eftir seinna heimsbardaga. Tað er umráðandi fyri framtíðina, at vit hava røttu myndina av fortíðini.

Danir finga serligar treytir afturfyri

Kjartan Mørkøre var ein av stovnarum av felagsskapinum Fólk fyrri Frið, sum gjörði nógv vart við seg í 80'um. Kjartan Mørkøre lutók í kjakinum, og mótstøðan móti NATO-støðini í Mjorkadali var eitt av aðalmálinum hjá honum og felagsskapinum.

Hann heldur, at tað er rætt

at kanna søguliga hendingarnar, sum hava við Føroyar at gera.

– Tað er eitt gott hugskot at gera ein kanning av skjølum eystanfyri eisini, tí annars fáa ikki vit eina rættvísandi søguliga mynd av føroysku støðini í heimspoltikkinum, men ein slík kanning er ein heilt onnur kanning, enn tann sum nú er gjörd fyri at lýsa NATO-støðina í Mjorkadali.

»Út við NATO« var eitt av krøvunum hjá Fólk fyrri Frið, og árliga friðargongan úr Mjorkadali og til Havnar royndi ferð eftir ferð at seta ljóskastaran á bumbumálið í føroysku fjøllunum, sum NATO-støðin ofta varð rópt.

– Tað eru nógv ár síðani, at eg fórð fram, at danir

fingu serliga treytir í NATO, tí teir loyvd amerikamonnum at hava eina hernaðarlíga støð í Føroyum. Danmark hevði minni útreiðslur av tí sama, og teir finga serligar gávur úr USA, sigur Kjartan Mørkøre sum víðmerking til, at tað nú er líkið út frá kanningini, at tað vóru amerikanarar, sum høvdu støðina í Mjorkadali, og at føroyingar ikki skuldu vita um tað.

Javnvág í søguna

Kjartan Mørkøre bjóðar kanningini, sum lögmaður ynskir at gera eystanfyri, veltomari.

– Tað er gott, um tað verður gjørligt at seta Føroyar inn í ein samanhang millum risaveldini. Og kann ein kanning eystanfyri virka við til, at vit fáa røttu søguligu myndina fram, er tað gott. Um kanningin ikki kann brúkast til nakað, er tað bara spell, men hon skal gerast hóast tað, heldur Kjartan Mørkøre.

– Vit skulu hava javnvág í, og tað fáa vit best, um øll skjøl, sum kunnu leitast fram eystanfyri, verða tikin við.

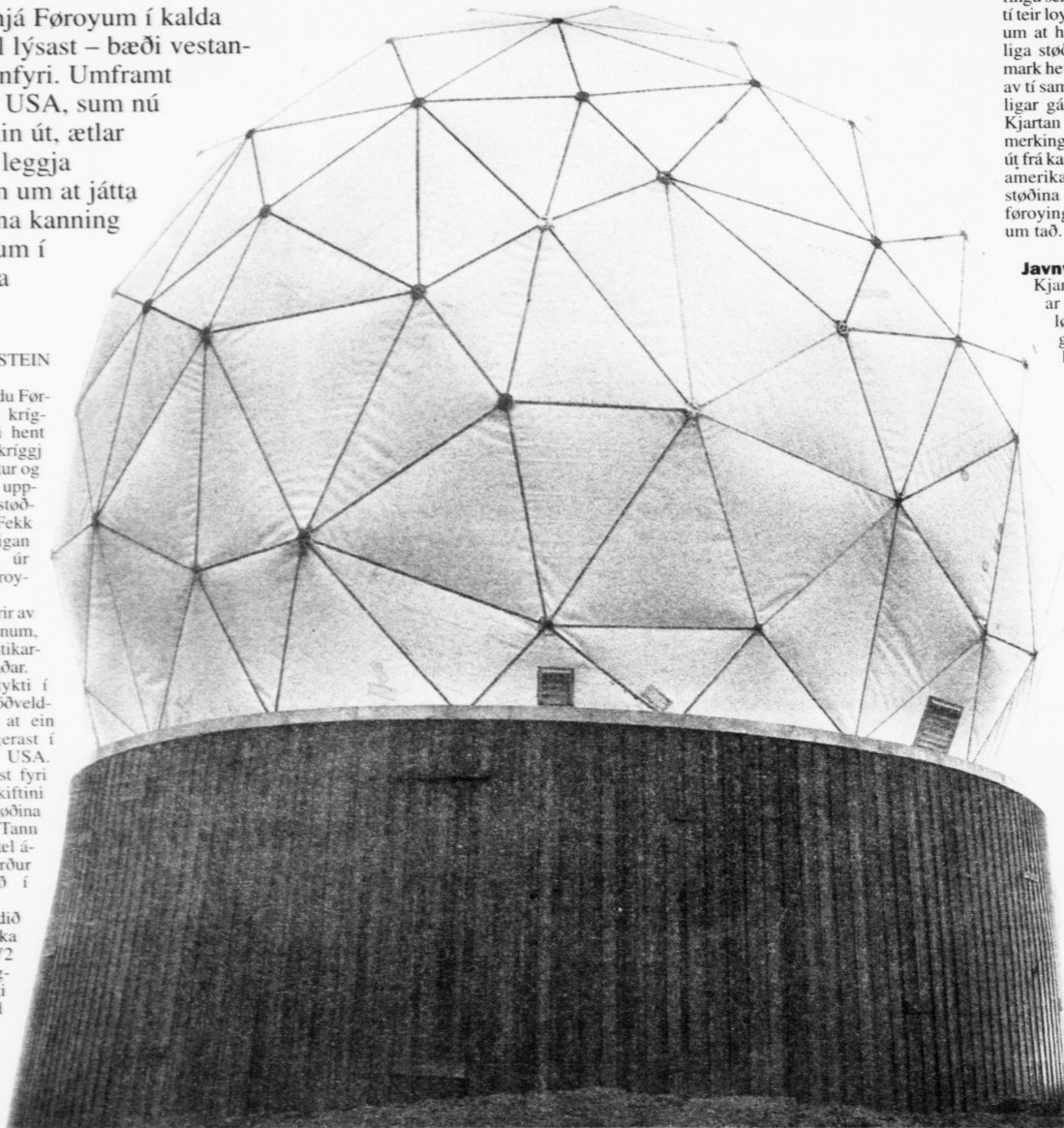
Formaðurin í Javnaðarflokkinum, Jóannes Eidesgaard, heldur, at orsök in til, at lögmaður nú vil gera kanning eystanfyri, er ideologisk.

–Fólkaflokkurin heldur iva-leyst, at tá nú kanningar eru gjørdar í vesturlendskum skjalagoymslum, eiga vit eisini at fara eystureyftir, tí verða amerikanarar skurkar, hevði tað verið gott hjá teimum, um russarar eisini vórðu tað, heldur Jóannes Eidesgaard.

– Eg ivist í, hvat vit kunnu fáa burtur úr eini kanning eystanfyri, og tað er bara eitt sum er púra víst, og tað er, at hon fer at kosta nógv pengar. Tað skulu vit verða púra greið yvir.

Lögmaður sigur, at kanningin eystanfyri skal gera av søguligum orsökum, men tað tað heldur Jóannes Eidesgaard ikki, er týðningarmesta orsök in hjá lögmanni.

– Men eg havi einki í-móti, at vit fáa røttu søguligu myndina fram, men vit skulu bara verða greið yvir, tað fer at kosta nógv pengar, sigur Jóannes Eidesgaard.

Kanningin sum er gjörd í skjalasøvnnum í USA fyri at lýsa víðurskiptini uttan um NATO-støðina í Mjorkadali, verður liðug um trýggjar vikur